

УДК: 591.531.44

Темирова М.Б.

*Учитель биологии 20-й школы
города Андижана, Узбекистан*

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПТИЦЕВОДСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация: В данной статье освещены вопросы дальнейшего развития птицеводства в Узбекистане.

Ключевые слова: птица, перспективы птицеводства, мясо-яичное направление, бройлер, курицы, утки, гуси, яйцо.

Temirova M.B.

Biologiya fani o'qituvchisi

Andijon shahar 20-maktab, O'zbekiston

O'ZBEKISTONDA PARRANDACHILIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda parrandachilikni yanada rivojlantirish masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: parrandachilik, parrandachilik istiqbollari, go'sht-tuhum yo'nalishi, broyler, tovuq, o'rdak, g'oz, tuhum.

Temirova M.B.

20th school biology teacher

Andijan city, Uzbekistan

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF POULTRY FARMING IN UZBEKISTAN

Abstract: This article covers the issues of further development of poultry farming in Uzbekistan.

Key words: poultry, Poultry prospects, meat-egg direction, broiler, chicken, duck, goose, egg.

Parrandachilik – chorvalichikning go'sht va tuhum yetishtiruvchi muhim tarmog'i hisoblanadi. Shunigdek, qo'shimcha mahsuloti - parranda pati va paridir.

Parrandalarni soʻyish va uni qayta ishlash chiqindilaridan yem ishlab chiqariladi. Parranda goʻngi- qimmatli organik oʻgʻit hisoblanib bundan 4 ming yil avval Hindistonda dastlab tovuqlar xonakilashtirilgan va keyinchalik parrandalarning boshqa turlari ham xonakilashtirila boshlagan.

Oʻzbekistonda 1920-yillarning oxiriga qadar parranda, asosan jaydari kammahsul tovuq zotlari faqat xonadonlarda boqilgan. Respublikada parrandachilikning qishloq xoʻjaligi tarmogʻi tarzida rivojlanishi oʻtgan asrning 20-yillariga toʻgʻri keladi. Bu soha hozirgi kunga kelib chorvachilikdagi asosiy yoʻnalishlardan biriga aylandi. Buning sababi, parranda boqish katta xarajat va mehnat talab qilmaydi. Shuningdek, saqlash inshaotlari juda oddiy.

Mamlakatimizda bugungi kunda parrandachilika katta eʻtibor qaratilmoqda. Jumladan, 2021 yil 14 iyunda "Parrandachilikni rivojlantirish va tarmoq ozuqa bazasini mustahkamlashga qaratilgan qoʻshimcha chora-tadbirlar toʻgʻrisida" gi Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti qarori qabul qilindi. Ushbu qarordan koʻzlangan maqsad Respublikamizda oziq-ovqat xavfsizligini taʻminlash, shuningdek, parrandachilikni rivojlantirish va tarmoq ozuqa bazasini yanada mustahkamlash hamda parrandachilik yoʻnalishidagi tadbirkorlik subyektlarini qoʻllab-quvvatlashga qaratilgan.

Oʻtgan yillar mobaynida mazkur tarmoqda katta ishlar amalga oshirildi va parrandalar soni ham ortib bordi. Bugungi kunda mamlakatimizda boqilayotgan parrandalar soni 10536,7 mingtaga yetdi (01.01.2023 holatiga). Mavjud parrandalarning 50 foizi dexqon xoʻjaliklarida, 33 foizi qishloq xoʻjaligini amalga oshiruvchi tashkilotlar va 17 foizi fermer xoʻjaliklarida boqilmoqda.

Mamlakatimizda parrandachilik sohasini rivojlantirish va eksportga moʻljallangan tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini oshirish va turlarini kengaytirish, shuningdek aholini mahalliy ishlab chiqarilgan sifatli va arzon parrandachilik mahsulotlari bilan taʻminlash boʻyicha izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Parrandachilikni yanada jadal rivojlantirish, sohada zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish jarayonini

modernizatsiya qilish va tayyor parrandachilik mahsulotlari eksportini kengaytirishga quyidagi masalalarga alohida ahamiyat berish lozim:

✓ parrandachilik mahsulotlarini qayta ishlash darajasi past, tarmoq mahsulotlarini ishlab chiqarish va eksport qilishda yarim tayyor mahsulotlar ulushi kamaytirish va tayyor mahsulotlar hajmini oshirish, shuningdek parranda chiqindilarini chuqur qayta ishlash tizimi yoʻlga qoʻyish;

✓ parrandachilik sohasida, asosan, tovuq yetishtirish bilan cheklanib qolmaslik, boshqa parranda turlari (kurka, bedana, gʻoz, oʻrdak, tuyaqush, kaklik va boshqalar) yetishtirishni yanada ommalashtirish;

✓ parranda kasalliklarini oʻz vaqtida aniqlash va ularning oldini olish boʻyicha zamonaviy biolaboratoriyalar tashkil etish, parrandalar orasida yuqumli kasalliklar tarqalishini oldini olish;

✓ sohada malakali kadrlar tayyorlashni kuchaytirish, ularni ishlab chiqarishning zamonaviy uslublariga oʻqitish, soha mutaxassislarida innovatsion yondashuvlar hamda koʻnikmalar shakllantirish, ishlab chiqarishda yuqori sifatga erishish uchun xorijiy mutaxassislarni jalb qilish ishlariga ahamiyat berish;

✓ parranda ozuqa bazasini yaratish, import oʻrnini bosuvchi ozuqa mahsulotlarini ishlab chiqarish ishlari talab darajasida yoʻlga qoʻyish;

✓ parranda mahsulotlari eksport qilinayotgan davlatlar geografiyasini kengaytirish, shu orqali eksport hajmini keskin oshirishga erishish;

✓ parrandachilikga toʻgʻridan toʻgʻri xorijiy investitsiyalarni kiritish. Bu borada yetakchi xorijiy hamkorlar bilan yaqin aloqalar yoʻlga qoʻyish.

Parrandalar seleksiya manbai boʻlib hizmat qiladi. Parrandalarning mahsuldorligini oshirishda naslchilik ishlarini ahamiyati juda katta. Parrandachilik yoʻnalishi boʻyicha Oʻzbekistonda naslchilik ishlarini rivojlanib bormoqda. Naslli parrandalar bilan shugʻullanuvchi xoʻjaliklar naslchilik ishlarini yuritadi. Bunda yuqori darajadagi naslchilik xizmatini tashkil qilish talab qilishadi. Shuning uchun "Naslchilik" haqida qonun qabul qilingan va uning ahamiyati muximdir. Naslchilik va oddiy parrandachilik xoʻjaliklarida naslchilik

ishlari turli usul va shakllarda amalga oshiriladi. Naslchilik ishlarining nazariy asoslari (oʻzgaruvchanlik, irsiyatlik, seleksiya belgilari oʻzaro bogʻliqligi va takrorlanishi) hisoblanadi. Parrandachilikda ham tanlashning turlari va shakllari muxim ahamiyatga ega. Tuxum va goʻsht yoʻnalishidagi parrandalarni bonitirovka qilish, shuningdek nasldor xoʻrozlarni avlodlari sifatiga qarab baholash, maqsadli juftlash juda muxim hisoblanadi. Bunda juftlashning xillari va shakllari, shuningdek inbriding va geterozisdan foydalaniladi. Parrandachilikda naslchilik ishlarini olib borishda katta masshtabli seleksiyani qoʻllash, gala va zot boʻyicha naslchilik ishlarini rejalashtirish, EHMdan naslchilik ishlarida foydalanish, naslchilik hujjatlarini yuritish, koʻrgazmalarni tashkil qilish, seleksiya yutuqlari, zotlarni, liniyalarni va krosslarni takomillashtirish, dunyo genofondidan foydalanish parrandachilik seleksiyasida ilmiy-texnika ravnaqining asosiy yoʻnalishlari muxim ahamiyat kasb etadi.

Qishloq xoʻjalik parrandalarini urchitish usullari va ularni chatishtirish, parrandalarni nasldorlik, mahsuldorlik sifatlarini takomil-lashtirish, shuningdek parrandachilikda naslchilik ishlarini toʻgʻri tashkil etish xoʻjalikning samaradorligini oshirishda muxim hisoblanadi.

Parrandachilikda ham barcha parranda turlarini bonitirovkadan oʻtkazish seleksiya-naslchilik ishining asosi hisoblanadi. Parrandalarni bonitirovkadan oʻtkazishda fermer xoʻjaligi mutaxassislari, tuman Qishloq va suv xoʻjaligi boshqarmasining “Chorvachilik” boʻlimi xodimlari tarkibidan maxsus komissiya tuzilib, belgilangan muddat ichida amalga oshiriladi. Parrandalarni nasldorlik va mahsuldorlik sifatleri boʻyicha baholash bonitirovka deyiladi. Parrandachilikda bonitirovka ulardan foydalanishga qarab yakka tartibda va guruhli oʻtkazilishi mumkin. Bonitirovkani oʻtkazishdan maqsad parrandalar sinfini aniqlashdan iborat boʻlib, bu olingan mahsulotning narxi bilan bogʻliqdir. Sinflar parrandalar naslining sifati va yakka mahsuldorlik koʻrsatkichlari boʻyicha baholash maʼlumotlari asosida oʻrnatiladi. Seleksion genetik stansiyalar, daha tajriba

stansiyalari, ilmiy-tadqiqot va o‘quv muassasalari, naslchilik zavodlari, reproduktor xo‘jaliklarning parrandalari bonitirovkadan o‘tkaziladi.

Hulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda parrandachilikni rivojlantirish borasida bir qator ishlar amalga oshirilmoqda. Shuningdek, parrandachilik mahsulotlarini qayta ishlash, tovuq yetishtirish bilan cheklanib qolmaslik va parranda turlaribi boyitib boorish, parranda kasalliklarini o‘z vaqtida aniqlash va ularning oldini olish, sohada malakali kadrlar tayyorlashni kuchaytirish, parranda ozuqa bazasini yaratish, parranda mahsulotlari eksport qilinayotgan davlatlar geografiyasini kengaytirish va parrandachilikga to‘g‘ridan to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni kiritish masalalariga e‘tiborni kuchaytirish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 15 iyundagi “Parrandachilik sohasini davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-281-son qarori (<https://lex.uz/docs/6066678>)

2. Икромов Т.Х. Чорвачилик. –Т.: Мехнат, 1985. 172 б.

3. Темирова М.Б. Parrandachilikning biologik xususiyatlari // Электронное научно-практическое периодическое издание “Экономика и социум” института управления и социально-экономического развития РФ. 2023 №2 (105) iupr.ru/2-105-2023

4. Эстерман М.Т. Куры, Гусы, Утки. –М.: Астрель, 2003. 105 ст.

5. Курбонов Р. Parrandachilik sirлари. –Т.: Meriyus, 2013. 96 б.

6. <https://agro-olam.uz/parrandachilik-buyicha-tavsiyalar/>